

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Lösa förbindelser

Andraspråksinlärares förståelse av olika typer av partikelverb

Viveka Winqvist

Specialarbete, 15 hp
Svenska som andraspråk
Fördjupningskurs 61 – 90 poäng
Vt 2010
Handledare: Ingegerd Enström

Sammandrag

Lösa förbindelser, eller partikelverb som de också kallas, är en av de företeelser i svenska språket som även på avancerad nivå vållar svårigheter, såväl när det gäller användning som förståelse. Denna studie presenterar vad ett partikelverb är, vilka svårigheter som är förknippade med partikelverben och berör även några intressanta aspekter kring partikelverbens semantik. I min undersökning definierar jag några faktorer som kan påverka förståelsen av partikelverb, väljer ut och grupperar partikelverb efter dessa faktorer och jämför sedan grupperna med varandra för att förtydliga bilden av inlärares förståelse av partikelverb.

För att undersöka hur andraspråksinlärare på en relativt avancerad nivå klarar dessa svårigheter har jag genomfört ett test med 50 partikelverb på 42 elever på SAS grundnivå på två skolor. Hälften av informanterna fick de 25 första testmeningarna upplästa för sig, och de övriga testmeningarna skriftligt, och tvärtom för den andra hälften av informanterna.

Resultatet visar att den största skillnaden föreligger mellan lexikaliserade (ogenomskinliga) och preciserande partikelverb. Skillnaden är dock relativt måttlig, med tanke på att man inte kan gissa sig till betydelsen av de lexikaliserade partikelverben. Partikelverb med preciserande partiklar var lättast att förstå, med högsta sannolikhet för att de inte förändrar betydelsen av verbet i någon högre grad. Näst lättast var den grupp som bygger på verb som ansetts vara vaga, vilket innebär att de kan kombineras med ett stort antal partiklar. De var lättare än jag förväntat mig, och troligen är de svårare att använda än att förstå. Därefter kom den grupp som bygger på vaga verb, som dessutom är lexikaliserade och ser ut som verb plus preposition. Näst svårast var de partikelverb som ser ut som verb plus preposition, och de rent lexikaliserade partikelverben var allra svårast.

Det gick bättre för informanterna på läsförståelsen än på hörförståelsen, även för de partikelverb som kan förväxlas med verb plus preposition, vilket är förvånande eftersom det endast är i tal som den karakteristiska betoningen på partikeln framgår. Troligen beror det på att det är svårare med hörförståelse än läsförståelse i testsammanhang. Den enda bakgrundsfaktor som visade tydligt samband med kunskapen om partikelverb var ålder; ju lägre ålder desto bättre resultat.

Nyckelord: partikelverb, andraspråksinlärning, ordinlärning

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning/Figur- och tabellförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och forskningsfrågor	2
1.3 Vad är ett partikelverb?	3
2. Teoretisk bakgrund	4
2.1 Vilka ord är svåra att lära?.....	4
2.2 Ord i kombination.....	5
2.3 Vari ligger svårigheterna med partikelverb?	6
2.4 Forskning om partikelverb.....	9
3. Material och metod	12
3.1 Material	12
3.2 Metod	12
3.3 Metod för statistisk beräkning	16
3.4 Undersökningens validitet och reliabilitet.....	16
4. Resultat	17
4.1 Resultat för olika typer av partikelverb	17
4.2 Resultat på hörförståelse respektive läsförståelse	21
4.3 Sambandet resultat och bakgrundsfaktorer	22
5. Diskussion och slutsatser.....	24
6. Konsekvenser för undervisning	26
Litteraturförteckning	

Bilaga 1: Blankett för bakgrundsuppgifter

Bilaga 2: Testmeningar inklusive svar – skriftlig version

Figur- och tabellförteckning

Figur 1. Partikelverbet <i>dra upp</i> i olika domäner	8
Figur 2. Partikelverbet <i>komma ut</i> med olika grad av lexikalisering	8
Tabell 1. Partikelverb per grupp	13
Tabell 2. Resultat per grupp.....	17
Tabell 3. Antal rätt per partikelverb	19
Tabell 4. Frekvens i Språkbankens konkordans GP04.....	20
Tabell 5. Resultat för hör- respektive läsförståelse	21
Tabell 6. Samband mellan ålder och resultat.....	22
Tabell 7. Samband mellan vistelsetid i Sverige/medelpoäng	23

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Mitt intresse för partikelverb väcktes när jag läste artikeln ”Ordförråd och ordinlärning – med särskilt fokus på avancerade inlärare”. Det var spännande att läsa mer om vilka svårigheter som finns i det svenska ordförrådet. Mycket som man som modersmålstalare tar för självklart kan vara mycket svårt att lära sig som andraspråksinlärare. När jag sökte efter litteratur i ämnet fann jag en Pro gradu-avhandling i svenska språket gjord på Jyväskylä universitet hösten 2008. Trots att avhandlingen behandlar ämnet ”Svenskans partikelverb” och språket i övrigt håller hög nivå, har författarna själva i ett diskuterande textavsnitt (inte i ett exempel) gjort fel just på ett partikelverb: ”Även om man betraktade partikelverb som en ordklass, skulle det inte lösa de problem eller förklara de till enbart partikelverb typiska egenskaper som man stöter till när man använder partikelverb.” Detta är ett exempel som visar hur svårt det är med partikelverb, just i det här fallet att kombinera verbet med rätt partikel. Denna svårighet kan jämföras med svårigheten att välja rätt preposition, något som författarna för övrigt även råkar göra fel på i samma mening.

Även att uppfatta och förstå partikelverb kan vara svårt. Hur ska man kunna uppfatta vilken tolkning som gäller vid uttryck som *komma igen* i skrift om man inte kan uttolka betydelsen från kontexten? Är det *komma igen* ’återkomma med nya krafter’ eller ’komma tillbaka’ eller *komma igen* ’komma en gång till’ i satsen *Hon kommer igen*.

Det är lätt att missförstå *att ställa upp för en kompis* och tro att det betyder att man reser sig för en kompis om man inte lärt sig uttrycket *ställa upp för någon*. Hur ska man kunna skilja mellan *dra in*, *dra av* och *dra ifrån*? Hur förklarar man att det heter *vila upp sig*, men *lugna ner sig*?

Eftersom verbet är mycket viktigt för att man ska kunna förstå innebörden i en sats, och partikelverb dels är mycket vanliga, särskilt i muntliga sammanhang, och dels är svåra att förstå och använda tyckte jag att det var ett lämpligt ämne att fördjupa sig i. Partikelverb förekommer t.ex. i särskilt hög grad i instruktioner, av typen användarinstruktioner, monteringsanvisningar och liknande, vilka ibland kan vara svåra att förstå, även för en person med svenska som modersmål. Den höga förekomsten av partikelverb är något som särskilt kännetecknar svenska och övriga nordiska språk, samt engelska som dock använder enkla verb i många fall där vi har partikelverb t.ex.

cancel för 'ställa in' och vice versa, t.ex. *take down* för 'anteckna'. De tyska verb som motsvarar partikelverben och som brukar kallas löst sammansatta verb utgörs av ett enda ord i både infinitiv och participformerna, t.ex. *aufschreiben/aufgeschrieben*, men två ord i imperativ, presens och imperfekt *schreib/ich schreibe/schrieb auf* (Ljung & Ohlander 1982: 153). De är därmed lättare att hitta i lexikon. För elever med modersmål ur andra indoeuropeiska språkgrupper eller icke-europeiska språk utgör ofta partikelverben en nyhet som torde innebära en speciell svårighet.

Ett bakomliggande motiv är att ta reda på hur man ska undervisa om partikelverb, men denna studie kommer främst att beröra de olika svårigheter som är förknippade med dessa verb.

Efter syftet med undersökningen presenterar jag vad ett partikelverb är, vilka typer av ord som generellt sett är svåra att lära sig och de speciella omständigheter som gör att partikelverb är speciellt svåra att lära sig. Jag redogör sedan för delar av den forskning som gjorts om partikelverb i svenskan. Därefter presenterar jag min undersökning – vilket material jag använt respektive metod, undersökningens validitet och reliabilitet och vilka resultat jag fått fram. Slutligen diskuterar jag resultaten och försöker dra slutsatser utifrån dem.

1. 2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att jämföra hur olika svårigheter som är förknippade med partikelverb påverkar förståelsen hos andraspråksinlärare på SAS grundnivå. De faktorer jag valt att jämföra är:

Vaghet/Flexibilitet – partikelverb som bygger på verb som har många olika betydelser beroende på vilken partikel de kombineras med.

Dubbeltydighet – partikelverb som är homografa med (skrivs likadant som) verb plus preposition och därmed i skrift kan ha dubbel betydelse.

Lexikalisering eller ogenomskinlighet – partikelverb vars betydelse man inte kan utläsa utifrån verbet och/eller partikeln.

Komplettering av verb – partikeln specificerar verbet och säger något mer om handlingen än enbart verbet.

Flera typer av svårigheter i ett och samma partikelverb – partikelverbet är både lexikaliserat, vagt/flexibelt och homograft med verb plus preposition.

Jag vill också jämföra hur förståelsen av partikelverb påverkas av huruvida kommunikationen sker skriftligt eller muntligt. Dessutom vill jag undersöka om de bakgrundsfaktorer – ålder, kön, modersmål, födelseland, vistelsetid i Sverige, tid i svenskundervisning, tidigare skolgång och egenbedömda engelskkunskaper – eventuellt samvarierar med förståelsen av partikelverb.

1.3 Vad är ett partikelverb?

Inom språkvetenskapen utgår man ofta från att partikelverb både är fast sammansatta och löst sammansatta. De fast sammansatta verben har en förled i form av en partikel, t.ex. *påstå*, *avbryta*, *medge*, och de löst sammansatta har en partikel som ett självständigt ord efter verbet, t.ex. *komma på*, *säga ifrån*, *lägga ut*. Malmgren (1994) delar upp partikelverben i fyra grupper:

1. Alltid fast sammansatta, exv. *avlida*, *påminna*, *inse*, *omkomma*
2. Alltid löst sammansatta, exv. *tycka om*, *rycka till*, *hålla med*, *se upp*
3. Både fast och löst sammansatta, utan betydelseskillnad, exv. *omtala/tala om*, *uthärda/härda ut*
4. Både fast och löst sammansatta, med betydelseskillnad, exv. *avbryta/bryta av*, *omvända/vända om*

I grupp tre finns en stilistisk skillnad; den fast sammansatta formen används mest i skriftspråk och den löst sammansatta formen mest i talspråk. I grupp fyra används de fast sammansatta verben i överförd betydelse och är mer abstrakta än de löst sammansatta.

I mer pedagogiskt inriktad litteratur, t.ex. *Se upp!* av Holmgren Ording och *Tänk efter* av Bodegård kallar författarna enbart de löst sammansatta verben för partikelverb.

Partikelverbet utgörs av ett verb och en (verb)partikel som tillsammans bildar en semantisk enhet. Partikeln kan vara en preposition eller ett adverb (ibland räknas även substantiv och adjektiv till

partiklarna). Det som utmärker partikelverben är att betoningen ligger på partikeln, så kallad frasbetoning eller sammanfattningsaccent. I uttrycken *ta på* och *ta på* är betoningen betydelseskiljande och uttrycken får därmed två skilda betydelser.

I denna uppsats kommer jag att följa den något snävare definitionen av termen partikelverb, synonymt med termen löst sammansatta verb, eller lösa förbindelser, som de också kallas. Jag föredrar att använda så enkla termer som möjligt och eftersom många läromedel i svenska för andraspråksinlärare dessutom använder termen partikelverb för löst sammansatta verb väljer jag att använda denna term. Jag håller även med Bodegård (1985b) om att termen löst sammansatta verb inte passar så bra, eftersom partikelverben inte sitter samman, ibland kan t.o.m. långa fraser skjutas in mellan verbet och dess partikel, se nedan, s 7.

Partikelverben kan avgränsas från andra verbfraser genom att betoningen ligger på partikeln, och också genom att partikeln inte utgörs av ett substantiviskt objekt. *Äta upp* är alltså ett partikelverb, däremot inte *äta mat*. (Bodegård 1985a:42)

Bodegård menar vidare att partikelverbets betydelse bärs upp av partikeln – den bestämmer t.ex. riktning och resultat – medan verbet anger hur handlingen utförs. Dessutom kan verbpartikeln användas utan sitt verb, i t.ex. *Ut med dig! Bort med tassarna!* eller vid konstruktion tillsammans med hjälpverben ska, vill och måste, t.ex. *Jag måste ut. Jag vill ner. Jag ska vidare.* Verbet *gå* kan bytas ut t.ex. i frasen *gå förbi* till *promenera förbi, köra förbi, åka förbi* med bibehållen synonym, *passera*, vilket visar att huvudbetydelsen ligger hos partikeln, enligt Bodegård. Enström, däremot (1996:130) menar att "[...]det är det enkla verbet som uppbär grundbetydelsen. Tillägget av partikel innebär endast en precisering av denna betydelse, med avseende på exempelvis rums- tids- eller aktionssättsangivelse." Aktionssätt innebär att verbets handling är pågående, avslutad, återkommande eller en enstaka händelse.

2. Teoretisk bakgrund

2.1 Vilka ord är svåra att lära?

Man brukar generellt säga att ett ords frekvens har betydelse för hur lätt det är att lära in. Ord som ofta förekommer i tal eller skrift går fortare att lära sig, eftersom man sannolikt får många tillfällen till input. Ord med internationellt ursprung kan för vissa inlärare vara lättare att lära sig än

ord med nordiskt eller annat germanskt ursprung, eftersom man kan ta hjälp av redan förvärvade kunskaper.

Enligt Enström är verb vanligtvis

mindre kontextberoende än substantiv. De kan alltså förekomma i en mängd olika sammanhang och är mer mångsidigt användbara än t.ex. substantiv. Detta medför å andra sidan att verbens betydelser kan variera mera, vilket i sin tur innebär att den betydelsemässiga avgränsningen är svårare att göra. Det ligger därför nära till hands att antaga att verb är svårare än andra ordkategorier att få grepp om och därmed att lära in. (Enström 1996:59)

Abstrakta ord vars betydelse är mindre tydlig är sannolikt också svårare att lära in. Ju fler betydelsekomponenter ett ord har desto svårare är det. Det är lätt att förväxla ett ord med ett näraliggande – semantiskt, stilmässigt eller vad gäller värdeladdning.

Kotsinas framhåller tre faktorer som samspelar och påverkar vid ordinlärning: inputfrekvens, komplexitet och behov. Alla dessa är svåra att mäta. ”I alla språk tycks till exempel de vanliga orden oftast vara korta och ord är naturligtvis vanliga i språket för att de behövs.” ”Komplexa ord, som innehåller fler betydelsekomponenter, tar oftast längre tid att lära sig att använda, t.ex. är ordet *hem* svårare än ordet *hemma*, eftersom det förutom samma betydelsekomponenter som *hemma* dessutom innehåller betydelsekomponenten ’riktning’.” (Kotsinas 1982:204). Om inputfrekvensen, hur ofta inläraren hör eller läser orden, är hög och behovet att lära sig ett visst ord är stort kan ord som uppfattas som ovanliga, svåra eller komplexa läras in före andra mer vanliga, enkla ord. Det kan vara ord som rör svenskundervisning, exv. *rast*, *lektion*, *test*, *betyg*, det vardagliga livet, exv. *legitimation*, *folkbokföring* eller yrkeslivet exv. *fackförening*.

2.2 Ord i kombination

Att känna till hur orden ska kombineras med varandra på ett idiomatiskt sätt, i överensstämmelse med språkets kollokationsregler, är en kompetens som den infödde talaren omedvetet byggt upp tack vare en långvarig kontakt med språket. Brott mot språkets kollokationsregler är något som även mycket avancerade språkinlärare begår. Att tillägna sig ett idiomatiskt språk är något som en andraspråksinlärare medvetet måste arbeta med och det innebär oftast att man måste lära sig varje

uttryck som en helhet. Partikelverb är ett mycket vanligt exempel på ordkombinationer. (Enström 2004:191-193).

2.3 Vari ligger svårigheterna med partikelverb?

Tidigare talade man om det aktiva och det passiva ordförrådet. Idag talar man hellre om produktivt respektive receptivt ordförråd, eftersom man menar att man inte är passiv då man tolkar och förstår ett språk. Det receptiva ordförrådet är oftast betydligt större än det produktiva. Det beror på att det produktiva ordförrådet ställer större krav än det receptiva. I produktiva situationer gäller det bland annat att ur minnet leta fram rätt ord eller begrepp. Man måste även känna till stavning eller uttal, grammatiska former, syntaktisk konstruktion och kombinationsmöjligheter såväl som betydelsemässiga och stilmässiga aspekter. (Enström 2004:176-182). Man kan se det produktiva och receptiva ordförrådet som en skala, där man i ena änden har en ganska diffus bild av vad t.ex. ett partikelverb betyder, men lyckas förstå innebörden i en kontext, och i andra änden kombinerar rätt verb med rätt partikel, känner till partikelverbets betydelse och användning i förhållande till näraliggande begrepp, man kan böja det, veta var det ska placeras i satsen och känner till vilka ord det kan kombineras med. För avancerade inlärare räcker det inte med ett stort ordförråd. Om man ska bedriva studier på hög nivå krävs, förutom ett stort ordförråd, dessutom ett mer abstrakt och specialiserat ordförråd.

Dessutom behövs ett djup i ordförståelsen, till exempel kunskap om ords exakta betydelseomfång i relation till ord med näraliggande betydelser, detaljerad kunskap om ordens kombinationsmässiga egenskaper och kännedom om stilnivå och värdeladdning. (Enström 2004:178)

Den första svårigheten är att ett partikelverb är ett uttryck som består av två led, verb och partikel (Holmgren Ording 1998:5) De bär tillsammans upp partikelverbets betydelse och därmed bildar de en betydelsemässig enhet, menar Enström (2003:5). I många andra språk motsvaras uttrycket av ett enda verb och för många partikelverb finns det också en synonym på svenska påpekar Norén (1995:325) Verbet med sin egen betydelse och partikeln med sin kan i kombination få en helt ny innebörd. En inlärare kan tro att han förstår meningen utan att egentligen göra det, eller tvärtom, förstår inte varför han inte får ihop en meningsfull innebörd av orden, och anar inte vad det beror på.

Rignell (1998:15) framhåller att partikelverben ofta bygger på verb som i sig är innehållssvaga, mycket frekventa, oregelbundna och starkt polysema. Förutom att de kan kombineras med en mängd olika partiklar kan de ofta kombineras med prefix och reflexiva pronomen.

Partikelns betydelse kan variera beroende på vilket verb den kombineras med. Partikeln *om* kan betyda 'förbi' i *köra om*, *springa om*, 'en gång till' i *börja om*, *se om*, *ta om* och 'ändra' i *göra om*, *klä om*. Partikelverbets innebörd kan ligga både nära och ganska långt ifrån verbets grundbetydelse. I vissa fall har partikeln en specificerande betydelse, som i *köra om*, i andra fall kan partikeln helt förändra innebörden, som i *stå ut* (Enström (1990:50).

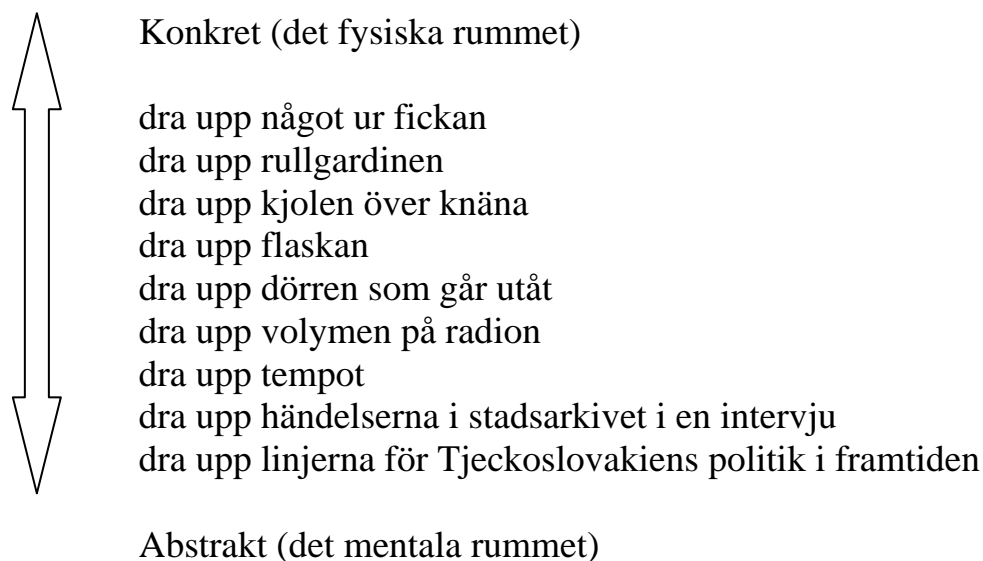
Verbet och dess partikel kan stå en bit ifrån varandra, vilket gör det ännu svårare att upptäcka att orden ska tolkas som en enhet. Vid spetsställt tidsadverbial kan subjekt och adverbial, som kan vara mycket långa, stå mellan verbet och dess partikel, påpekar Nyberg (2008:2) exv. *Om några dagar tunnas det stora askmolnet från vulkanen på Island förhoppningsvis ut.*

En ytterligare svårighet ligger i att vissa partikelverb ser likadana ut som verb som konstrueras med preposition påpekar Holmgren Ording (1998:6). I muntliga sammanhang kan man genom betoningen avgöra om det rör sig om ett partikelverb eller om ett verb och en preposition. I skrift måste man ta hjälp av kontexten för att avgöra om det handlar om ett partikelverb eller om verb och preposition. Dessutom kan vissa av partikelverben i sig ha olika betydelser, t.ex. *slå till* 'hon slog till honom', 'rebellarmén slog till igår', 'när priset sänktes slog han till'.

Partikelns betoning kan ibland försvagas, om någon annan satsdel betonas. *Han fullkomligt sprutade ut idéer* (Norén 1985:376).

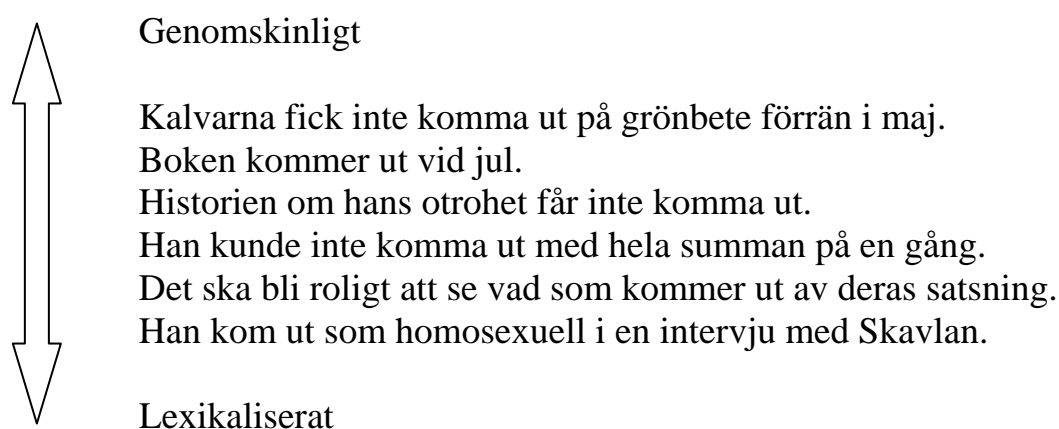
För att kunna uppfatta skillnaden mellan *dela av*, *dela in*, *dela upp* och *dela ut* krävs inte bara förståelse för att partiklarna förändrar innebörden av uttrycken jämfört med det ensamma verbet *dela*, utan även att partikelverben sinsemellan har bestämda innebörder som ibland överlappar, ibland ligger relativt långt ifrån varandra. Att ett hus kan brinna upp och brinna ner (med egentligen samma resultat) måste nog kännas förvirrande.

Strzelecka, som har studerat partikelverb med partiklarna *in*, *ut*, *upp*, *ner* ur ett semantiskt perspektiv, visar hur uttrycket *dra upp* kan förändras beroende på hur det kombineras med substantiv med varierande grad av abstraktion (2003:87). Figur 1 nedan visar hur partikelverbet *dra upp* enligt Strzelecka aktualiseras i olika domäner.

Figur 1. Partikelverbet 'dra upp' i olika domäner

Samma typ av skala kan i princip användas beträffande partikelverbens lexikalisering, anser jag. Verbet *komma ut* kan vara i olika grad lexikaliserat, t.ex. som i figur 2.

Figur 2. Partikelverbet 'komma ut' med olika grad av lexikalisering

Det verkar som om det finns ett samband mellan de två skalorna. Graden av lexikalisering verkar ofta hänga samman med graden av abstraktion. Enligt Norén (1996:210), som i sitt resonemang utgår från partikelverb med lokal (rumslig) betydelse, kan partikelverben lexikaliseras på två olika sätt. Det första sättet är via metaforisk betydelse, t.ex. *hoppa av* (från sitt land). Hon menar att den metaforiska användningen oftast inte fullständigt förändrar verbets innebörd, utan att man kan ana den lexikaliserade betydelsens samband med

ursprungsbetydelsen. Det andra sättet är att partikelverbet förlorar en eventuell lokal (rumslig) betydelse till en mer abstrakt gränsbetydelse, där gräns har att göra med huruvida verbhandlingen kan sägas ha påbörjats eller avslutats, t.ex. *arbeta fram*, *hoppa till*, där både *fram* och *till* har en rumslig betydelse i konkreta sammanhang. Partikelverbens betydelse kan förändras mer radikalt, lexikaliseras, t.ex. *falla ifrån*, *kasta upp och lägga av*. Exemplet med *komma ut* visar att samma partikelverb kan ha både abstrakta och metaforiska varianter. Att komma ut som homosexuell syftar på att *komma ut ur garderoben*, d.v.s. att inte dölja sin homosexualitet.

Svårigheterna kan även härröra från hur lätt man kan hitta partikelverbet i ett lexikon. Olika lexikon har olika system för hur man hittar partikelverb och det förekommer även att samma lexikon tillämpar olika system för olika ord. Partikelverbet kan finnas under verbet, under partikeln eller som eget lemma dvs. uppslagsord, eller grundformen för ordet. Det är inte alltid man kan finna partikelverben under respektive grundverb, partikel eller som eget uppslagsord, eller grundformen för ordet. Eftersom partikelverben dessutom är produktiva dvs. att man kan skapa nya, t.ex. med partikeln *på*, som får betydelsen 'fortsätta att göra det verbet anger' som i *arbeta på*, *vissla på*, *trampa på* etc. kan man av naturliga skäl inte ta med alla i ett lexikon.

Många av kriterierna för de generella svårigheter som gäller ordinläring gäller också för partikelverben. Dessa verbs frekvens är dock generellt sett relativt hög och många partikelverb har en relativt konkret betydelse.

2.4 Forskning om partikelverb

Ett antal studier har gjorts kring partikelverb. Bodegård (1985a) betonar partikelns betydelse för partikelverbets innebörd. Han är praktiskt inriktad och ger rådet att studera partikelverben med utgångspunkt i partikeln. Han medger att man tyvärr måste hantera alla de lexikaliska partikelverben separat, men de är i alla fall inte lika många som de icke lexikaliserade.

Rignells undersökning (1998) av svenskinlärares förståelse av partikelverb ligger nära min egen undersökning. Han undersökte faktorer hos inläraarna som påverkar förståelsen av 17 partikelverb, alla mer eller mindre lexikaliserade, och finner att ålder, kön, kunskaper i engelska, modersmål och studienivå påverkade resultatet. Ålderns betydelse, att det generellt sett blir svårare att nå en hög

språkfärdighetsnivå för äldre, har undersökts och belagts. En ytterligare förklaring till att de yngre hade bättre resultat är att de har haft större möjligheter att stöta på partikelverb i svenskt talspråk, eftersom de sannolikt haft fler tillfällen att prata med infödda svenskar. Kön spelade en viss roll på så sätt att kvinnor hade något bättre resultat än män, men det har han ingen förklaring till. Att de som ansåg sig kunna engelska, det vill säga kunna prata med en engelsman i en timme om vardagliga saker, hade bättre resultat än de som inte ansåg sig kunna det, förklarar han med att man möjligen har uppmärksammat fenomenet partikelverb i engelskan. De som hade romanska och germanska språk som modersmål hade bättre resultat än de som hade modersmål som språktypologiskt ligger längre från svenskan. Bland vuxna andraspråksinlärare påverkade den nivå i utbildningssystemet man befinner sig på; medeltalet fel sjönk ju högre nivå i utbildningssystemet informanterna befann sig på, vilket verkar rimligt.

Norén (1996) har främst analyserat partikelverbens betydelse (både fast och löst sammansatta verb) och funnit att de ofta tillför ett element av position (var?, t.ex. *hålla till*), rörelse (vart? varifrån? t.ex. *strömma till och komma ifrån*) eller gränsrelation (partikeln sätter en gräns för hur länge verbets handling pågår eller tvärtom, t.ex. *springa ut eller arbeta på*). Norén (1995) har även utarbetat en modell för att urskilja partikelverb och klassificera dem efter äkthetsgrad, i vilken hon använder sig av sju olika kriterier, varav det första kriteriet, att betoningen ligger på partikeln, är det mest användbara.

Eftersom betoningen ibland kan ligga på ett annat ord än partikeln, t.ex. *ungarna kastade upp bollen på taket*, kan andra kriterier behövas. Det andra kriteriet är ordföljdsriteriet; att partikeln i ett ordföljdsschema kommer direkt efter det andra verbet och före objektet. Partikeln kan inte brytas ut **Det är om honom jag tycker* eller fundamenteras (sättas först i satsen).* *Om honom tycker jag*. Det tredje kriteriet visar på ett äkta partikelverb om det finns en nära besläktad fast sammansättning, avledning eller synonym, förutom i presens och perfekt particip. Till partikel verbet *räkna ut* finns en avledning *uträkning*, för *bryta av* finns den fasta sammansättningen *avbryta*, för *lägga till* finns en synonym *addera*. Kriterium fyra innebär att partikel verbet är äkta om någon form av transitivitetsförändring har skett. Jämför *hjälpa någon* med *hjälpa till* (intransitivt med partikel). Det femte kriteriet har att göra med om subjekt- eller objektstyp förändras, t.ex. *dricka* som har vätskan som objekt, medan *dricka ur* även har behållaren som objekt. Det sjätte kriteriet avser partikelns möjlighet att skapa perfektiv aspekt (att verbhandlingen nått ett naturligt

slut) *äta* och *äta upp* eller tvärtom, t.ex. *arbeta* och *arbeta på*. Det sjunde och sista kriteriet har att göra med förändringar i själva verbet och partikeln när de slås ihop, om sättet handlingen utförs på förändras: *tycka* och *tycka om*, *se* och *se på*.

Alla partikelverb uppfyller inte alla kriterier, vilket visar hur komplicerat det är om man ska börja använda dem och inte "hör" vad som låter rätt eller fel.

Nyberg (2008) har jämfört bruket av löst/fast sammansatta verb och prefixavledda verb, t.ex. *förstå*, *bestämma* i uppsatser skrivna av två grupper av utländska inlärare respektive infödda studenter. Hon finner att de utländska inlärarna använder färre löst sammansatta verb i förhållande till antalet verb, 4,9 % för infödda studenter mot 4,2 % för utländska studenter vid Göteborgs universitet och 3 % för utländska studenter vid Gent och Groningens universitet. De utländska inlärarna använder däremot fast sammansatta och prefixavledda verb i högre grad än den svenska kontrollgruppen. Författaren diskuterar möjliga orsaker till den lägre frekvensen av löst sammansatta verb (partikelverb) hos utländska inlärare. Hon menar att det skulle kunna bero på att de uppfattas som svåra och därför undviks, men det skulle också kunna bero på att man är omedveten om hur frekventa de egentligen är i idiomatisk svenska. Dessutom kan svårigheten att slå upp dem i en ordbok påverka användningen.

Enström har undersökt verbanvändning hos andraspråksinlärare på gymnasiet och har analyserat de fel som görs (1990) och (1996), däribland på partikelverb. Hennes undersökningar visar att andraspråksinlärarna i mycket lägre grad än deras enspråkiga svenskfödda klasskamrater använder partikelverb och dessutom inte använder lika många olika: 5,77 partikelverb på 117 sidor per elev mot 11,09 partikelverb per elev på 123 sidor. De partikelverb som räknats bestod av 78 olika partikelverb hos andraspråksinlärarna mot 165 olika partikelverb hos de svenskfödda. Andraspråksinlärarnas fel vid partikelverb har delats in i tre typer: övermarkering, då man lägger till en partikel när det endast är det enkla verbet som ska användas, undermarkering, när man använder det enkla verbet istället för ett partikelverb, och felval, fel kombination av verb och partikel. I de flesta fallen utgjordes felen av att andraspråksinlärarna använde ett i svenskan existerande partikelverb, men som i den aktuella kontexten var inkorrekt. Undersökningarna visar också att de verb som felaktigt valts ofta ligger nära det korrekta verbets betydelse, vilket tyder på att inlärarna har uppfattat verbets kärnbetydelse, men inte verbets precisa användningsområde.

Ojala och Pustinen skriver i sin Pro-gradu avhandling (2008) om översättning av svenska partikelverb till finska att de funnit att partikelverben är mer frekventa än vad de hade förväntat sig: I den roman de analyserade, "Innan frosten" av Henning Mankell förekom i genomsnitt 8,4 partikelverb per sida.

3. Material och metod

3.1 Material

Materialet som jag analyserat består av ett test i två delar: En skriftlig del med 25 testmeningar, med fyra svarsalternativ varav ett var korrekt, och en muntlig del, där jag läste upp testmeningen två gånger och eleverna markerade sina svar på ett formulär med fyra förtryckta svarsalternativ. Det var alltså bara själva testmeningen som framfördes muntligt. Båda grupperna visste i förväg att de skulle testas, men inte på vad. Testen tog ungefär lika lång tid att genomföra, ca 25-30 minuter. Eleverna fick besvara frågor om ålder, kön, modersmål, födelseland, vistelsetid i Sverige, studietid (svenska), tidigare skolgång, kunskaper i engelska och skriftlig respektive muntlig förmåga.

Testet utfördes på SAS G-nivå (SAS Grund) hos två olika kursanordnare i Göteborgsområdet. Det uppstod vissa svårigheter med att få tag på tillräckligt många informanter, då SAS G-gruppen på den skola jag tagit kontakt med, som bestod av tre klasser, just efter påsk hade färre elever än vanligt. Endast 31 elever deltog i testet och fick utgöra grupp A och B1. Jag tog då kontakt med en lärare hos en annan kursanordnare för att göra testet i hennes klass som bestod av 20 elever. Jag fick endast 11 komplett ifyllda test under detta lektionspass, vilka utgör grupp B2. Detta underlag räckte för att få lika stora grupper för jämförelsen hörförståelse kontra läsförståelse. Totalt har jag ett underlag om 42 informanter, varav 21 st gjorde hörförståelsen först och läsförståelsen efteråt, och 21 st gjorde testet i motsatt ordning.

3.2 Metod

Metoden jag använder är ett multiple choice-test. Testet består av 50 testmeningar, som var och en innehåller ett partikelverb som kan kopplas till ett av fyra svarsalternativ. Ett av de fyra alternativen har samma innebörd som testmeningen med partikelverb. De andra

alternativen, distraktorerna, har en innebörd som är klart åtskild från den korrekta, men inte iögonfallande orimlig. Partikelverben är uppdelade i fem grupper. Underlaget för urvalet, en lista med ca 1900 partikelverb, kommer från SO-databasen (SO = Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien). Ur denna lista valde jag partikelverb som utgjorde exempel på respektive svårighet och som inte avvek alltför mycket från de övriga i urvalet i fråga om frekvens. Frekvensen testade jag mot Språkbankens mest omfattande konkordans, GP04, med 19,4 miljoner löpord.

Jag har velat ta fasta på olika egenheter i själva partikelverbet, inte andra svårigheter som ordföljd eller förekomst av andra ord mellan verb och partikel, som i och för sig också kan påverka förståelsen. Jag har också försökt välja partikelverb som utgör tydliga exempel på respektive svårighet. Partikelverben kan t.ex. vara mer eller mindre genomskinliga respektive lexikaliserade. Jag har i två av grupperna, grupp C och E försökt välja partikelverb som är tydligt lexikaliserade.

Tabell 1. Partikelverb per grupp

A. Vaga/Flexibla verb	B. Liknar verb+ prep	C. Lexikaliserade	D. Preciserande	E. Flera svårigheter
Gå framåt	Gå på	Passa på	Bygga ut	Hålla på
Lägga till	Ligga bakom	Koppla av	Betala av	Lägga av
Ställa ut	Ligga över	Åka fast	Peka ut	Gå över
Komma bort	Se efter	Skära ner	Stänga av	Ta i
Ta över	Se över	Säga upp	Spela in	Gå till
Dra igång	Hoppa över	Höra till	Bli av	Ta efter
Säga åt	Hälsa på	Känna till	Räkna ut	Komma på
Göra åt	Stöta på	Hänga med	Skriva under	Slå på
Ta tillbaka	Tänka om	Hitta på	Fylla i	Komma över
Lägga ut	Skriva om	Bryta ut	Dela ut	Slå till

Tabell 1 visar hur verben delats in i grupper utifrån de svårigheter jag vill jämföra. De svårigheter jag valde att undersöka är

A. Vaghet hos verbet – möjlighet att kombinera det enkla verbet med många olika partiklar och dessutom ofta med prefix eller reflexiva pronomen – kan göra det lätt att förväxla med andra verb eller partikelverb.

B. Partikelverb som bygger på verb plus preposition kan förväxlas med sådana.

C. För lexikaliserade partikelverb kan man inte gissa sig till betydelsen.

D. Betydelsen av partikelverb med preciserande partikel ligger nära betydelsen av grund verbet, vilket borde förenkla förståelsen.

E. Många lexikaliserade partikelverb konstrueras av verb som kan ta många partiklar och därmed i sig blir vagare, och de ser dessutom ut som verb plus preposition, vilket innebär flera svårigheter på samma gång.

Många av de partikelverb som bygger på vaga verb som förekommer tillsammans med ett större antal partiklar är samtidigt lexikaliserade och kan även konstrueras med preposition. Detta gäller många av de vanligaste partikelverben. Dessa verb har jag fört till en särskild kategori där det förekommer flera svårigheter samtidigt. Några av dessa, *slå till*, *ta efter* och *lägga av* kan inte sägas utgöra tydliga exempel på verb plus preposition, men skulle kunna uppfattas som sådana.

Det var svårt att skapa distraktorer som möjliggjorde direkt förväxling mellan verb plus preposition och partikelverb utan att det antingen skulle finnas två svarsalternativ som skulle kunna anses korrekta i läsförståelsedelen eller att en distraktor blev alltför ”iögonfallande orimlig”. Jag har dock försökt välja någon distraktor med en betydelse i närheten av verb plus preposition.

Var gränsen ska dras för att verben ska höra till gruppen vaga/flexibla verb som bland annat kan kombineras med många partiklar är svårt att avgöra. Jag har utgått från antalet partikelkombinationer och har dragit gränsen vid 7 partiklar

Jag har undvikit reflexiva partikelverb, vilka skulle kunna utgöra en egen grupp, men som jag av utrymmesskäl inte tagit med. Dessutom har jag undvikit satser där något annat ord kommer emellan verbet och dess partikel, med undantag för meningen. *Jag känner inte till vem som bor där.*

För hälften av samtliga elever läste jag upp första hälften av testmeningarna, varefter de fick markera svaret på en blankett med förtryckta svarsalternativ. De andra fick första hälften av meningarna skriftligt och andra hälften muntligt. Jag delade alltså upp grupperna så att lika många fick den muntliga delen före den skriftliga som tvärtom. Om testmeningarna i den ena delen skulle vara svårare, skulle detta alltså inte påverka resultatet ifråga om hörförståelse kontra läsförståelse.

Eftersom partikelverb ofta förekommer i talspråk och det dessutom bara är i talspråket den karakteristiska betoningen framgår skulle man kunna anta att partikelverben är lättare att förstå i ett hörförståelsetest än i motsvarande läsförståelsetest. Intuitivt verkar det å andra sidan svårare med hörförståelse, eftersom man måste hålla meningen som testas i minnet och man inte kan gå tillbaka och läsa meningen flera gånger.

Forskare diskuterar ofta vilken typ av test som är bäst om man vill mäta kunskaper i ett visst språk. Ingram (1985) skiljer mellan ”direkta test”, som efterliknar naturliga tal- och skrivsituationer och mäter vad han kallar ”proficiency”, d.v.s. ungefär färdighet i att framför allt använda språket (tala, skriva), och å andra sidan indirekta eller semi-direkta test, som mer mäter teoretiska och passiva kunskaper av typen vad ett visst ord betyder.

Mot Ingrams betoning av ”integrative tests” med deras helhetsperspektiv på språkfärdigheterna kan de ”indirekta” testens fördelar ställas, i form av större reliabilitet, större grad av objektiv mätbarhet och hanterbarhet. Det går där lätt att sätta siffror på resultaten och jämföra olika individer och grupper. Ingram betonar dock att utformningen av distraktorerna är viktig för att inte resultatet ska snedvridas av enkla gissningar. Att distraktorerna har stor betydelse för resultatet betonar även Nation (2001) som skriver: ”When they are being made, it is important to be consistent about the closeness of the relationship between the distractors and the correct answer in form and meaning.”

Eftersom flera av partikelverben är lexikaliserade och något av svarsalternativen oftast är konstruerat så att det tar upp antingen verbet eller partikeln, kan svarsalternativen se ganska olika ut. När jag utformade distraktorerna försökte jag undvika att det korrekta alternativet utmärkte sig på något sätt, exv. att det skilde sig i längd eller satsuppbyggnad. Ofta utformade jag en eller flera distraktorer så att de liknade det rätta svarsalternativet. Jag har haft övervägande skäl att välja flervalstest i denna studie, främst för hanterbarheten, för att kunna testa så många partikelverb som möjligt. Jag har stannat för fyra svarsalternativ för att inte stressa eller överstimulera eleverna.

Jag har valt att sätta de uttryck jag testat i en kontext bland annat eftersom jag tycker att det bäst motsvarar en naturlig situation. Mer kontext hade antagligen underlättat förståelsen, men hade å andra sidan minskat mina möjligheter att testa ett stort antal partikelverb. Nation diskuterar kontextens betydelse:

Therefore, to provide learners with the greatest chance of showing the vocabulary knowledge they have, it seems appropriate to use matching items with a sentence context. Although items with opportunities for inferencing also performed well, they measure other things beside previous vocabulary and for estimates of vocabulary size, could be misleading”. (Nation, 2001:353)

3.3 Metod för statistisk beräkning

För att räkna ut samband har jag använt en formel för statistiskt samband som kallas Pearsons r. Den är vanlig i samhällsvetenskapliga sammanhang där man söker samband mellan två variabler. Först beräknar man standardavvikelse genom att räkna ut hur mycket varje persons resultat respektive bakgrundsfaktor skiljer sig från medelvärdet för hela gruppen. Sedan upphöjer man dessa värden till 2 för alla personer, och summerar alla värden och drar roten ur denna summa. Därefter multiplicerar man för varje person avvikelsen i den ena faktorn, (t.ex. ålder) med avvikelsen i den andra (poäng). För varje person får man ett tal som kan vara positivt eller negativt. Man summerar samtliga dessa tal. Detta tal dividerar man med antalet försökspersoner och får då något som kallas kovarians. Detta värde sätts in i formeln för Pearsons r, kovarians delat med standardavvikelsen för ena faktorn gånger standardavvikelsen för den andra faktorn. Kvoten av dessa uttryck blir ett tal mellan minus ett och plus ett. Ju högre positivt tal, desto starkare positivt statistiskt samband, ju högre ålder, desto högre poäng. Allt över 0,4-0,5 är starkt statistiskt samband, 0,25 är medelstarkt, 0,1 är svagt.

3.4 Undersökningens validitet och reliabilitet

Jag har identifierat ett antal svårigheter och valt ut och grupperat partikelverben efter vilken typ av svårighet som de representerar. När det gäller lexikalisering, d.v.s genomskinlighet är det i realiteten dock snarare en fråga om gradskillnad än om en dikotomi. Ett partikelverb som t.ex. *ligga bakom* kan tyckas vara ganska ogenomskinligt men har i detta sammanhang förts till gruppen partikelverb som är homografa med verb plus preposition. Jag har antagit att om man inte känner till partikelverbets specifika betydelse, så tolkar man det ofta bokstavligt, som verb plus preposition, och menar att den huvudsakliga svårigheten ligger i att förstå skillnaden mellan verb plus preposition och verb plus partikel. På motsvarande sätt kan gränserna mellan de övriga kategorierna av partikelverb vara något suddiga. De verb som klassats som vaga respektive preciserande utgör inte heller fullständigt avgränsade typer. Jag har själv valt var jag sätter gränser för att partikelverben ska kallas vaga/flexibla. Även om egenskaperna hos de 50 partikelverben är svåra att fastställa exakt, bör dock grupperna som helhet med 10 i varje skilja sig åt på det sätt som jag försökt renodla. Därmed borde undersökningen garantera en rimlig grad av validitet.

Testmeningarna är skapade så att det inte ska vara något ord eller uttryck som är svårare än själva partikelverbet, för att man verkligen ska mäta kunskap om partikelverb och inte något annat. De mest ovanliga orden är *huvudräkning, kontrakt, hälsningar, blankett, alkohol, betygsfrågan, knuffa, stavfel, inbrott, anställda, midsommar, krafter, räkna med*. Av dessa ord tror jag orden *krafter, knuff, räkna med och huvudräkning* eventuellt skulle kunna var svåra. Andra ord är sådana som eleverna antagligen har stött på i skolan, *betyg, stavfel* eller i det dagliga livet, *kontrakt, hälsningar, blankett, alkohol, inbrott och midsommar*.

Förmodligen kan man inte dra några långtgående slutsatser utav det ganska begränsade urval av informanter jag haft tillgång till. Att bakgrundsfaktorerna inte stämmer med vad man brukar förvänta sig, t.ex. att modersmål skulle påverka resultatet, tror jag främst beror på att jag undersökt elever som alla befinner sig på samma nivå. De har alla klarat SFI-provet för D-nivå för att ta sig vidare till SAS G. Resultaten visar att variationerna mellan individerna i en språkgrupp kan variera mer än mellan olika språkgrupper.

4. Resultat

4.1 Resultat för olika typer av partikelverb

Resultaten presenteras i de flesta fall både i absoluta tal och i procent för att ge en tydlig bild av skillnaderna. Ett rätt är lika med ett poäng.

Tabell 2. Resultat per grupp

	No	Verbgr A	Verbgr B	Verbgr C	Verbgr D	Verbgr E	Tot
Gr A	21	144	120	115	153	122	654
Gr B1	10	71	50	47	70	58	296
Gr B2	11	59	53	43	59	53	267
Tot.	42	274	223	205	282	233	1217
Tot.%		65,2 %	53,1 %	48,8 %	67,1 %	55,5 %	57,9%
Lexik.				205		233	52,1%
Ickelex.		274	223		282		61,8%

Tabell 2 visar att de lexikaliserade partikelverben är svårast att förstå, med 48,8 % rätt, därefter kommer de partikelverb som är homografa med verb plus preposition med 53,1 % och därefter partikelverb som är lexikaliserade och samtidigt är vaga/flexibla och homografa med verb plus preposition, med 55,5 % rätt. Partikelverb som konstrueras med vaga/flexibla verb var näst lättast att förstå med 65,2 % rätt och partikelverb med preciserande partikel var lättast; de fick 67,1 % rätt.

Den största skillnaden uppkommer mellan lexikaliserade och preciserande partikelverb. Informanterna har svarat rätt på 2/3 av frågorna när det gäller de preciserande, men bara på strax under hälften av de "rent lexikaliserade" partikelverben. Grupp E, partikelverben med flera svårigheter har dock fler poäng än de som enbart är lexikaliserade, med 55,5 % rätt. Om man slår ihop de två grupperna med lexikaliserade verb och jämför med de icke lexikaliserade blir skillnaden dock endast 5,8 %.

Det är snarare förvånande att skillnaden inte är större, eftersom möjligheten att gissa sig till betydelsen av ett lexikaliserat verb är mycket mindre jämfört med ett icke lexikaliserat verb. De lexikaliserade verben måste läras in som helfraser, medan de som inte är lexikaliserade kan läras in med hjälp av den betydelse som verbet och partikeln tillsammans skapar.

Partikelverben som är homografa med verb plus preposition verkar något svårare än partikelverb som samtidigt är vaga, lexikaliserade och kan uppfattas som verb plus preposition. Två partikelverb som ser ut som verb plus preposition fick sämst resultat, nämligen *tänka om* och *gå på*. Som svensk uppfattar jag dem som relativt lätta att förstå, men de svarsalternativ som de flesta har valt är inkorrekta och innehåller synonymer till grund verbet i meningen. Istället för *tänka om* 'ändra sig' har 25 informanter valt *fundera över* och istället för *Anna går på tåget i Mölndal* 'Anna åker med tåget från Mölndal' har 23 informanter valt *Anna promenerar till tåget i Mölndal*.

När jag gjorde mitt urval av verb trodde jag att partikelverben som bygger på vaga/flexibla verb skulle utgöra en svårighet. En förklaring till att de inte var så svåra kan vara att dessa verb är några av våra mest frekventa verb och att vagheten eller möjligheten att förväxla dessa med andra partikelverb inte spelar så stor roll som jag trodde. Samma mönster går igen i gruppen med de lexikaliserade verben som bygger på vaga/flexibla verb som även ser ut som verb plus preposition (grupp E). De har högre antal rätt än de renodlat lexikaliserade vilket tyder på att de är något lättare.

Tabell 3. Antal rätt per partikelverb

fylla i 40	säga åt 39	komma på 37	gå framåt 35	komma bort 34
hänga med 34	hitta på 34	hålla på 33	hoppa över 33	ligga bakom 32
räkna ut 32	lägga av 31	dela ut 31	dra igång 30	betala av 29
peka ut 29	ta efter 29	ta över 29	skriva om 29	slå på 28
lägga till 27	se över 27	gå över 27	bli av 27	skriva under 27
hälsa på 27	ta tillbaka 27	spela in 26	se efter 25	känna till 23
koppla av 22	höra till 22	bygga ut 21	säga upp 21	stänga av 20
lägga ut 20	ligga över 19	ställa ut 18	skära ner 17	stöta på 17
komma över 17	göra åt 15	passa på 14	gå till 13	bryta ut 11
slå på 11	gå på 7	åka fast 7	ta i 7	tänka om 7

Tabell 3 visar vilka partikelverb som fick högst respektive lägst antal rätt. *Fylla i* ligger i topp. Att detta partikelverb fick 40 rätt av 42 beror sannolikt på att det är ett verb som många andraspråksinlärare stöter på tidigt under sin vistelse i Sverige. Att fylla i blanketter, men även fylla i ord i en skriftlig språkövning under svensklektionen, är säkert uppmaningar de hört eller läst många gånger.

Säga åt fick 39 rätt, vilket jag tror beror på att eleverna oftast väljer ett alternativ som är så likt testmeningen som möjligt, och eftersom det fanns ett alternativ med *säga till* valde många detta.

Komma på fick 37 rätt, vilket kan bero på att det är vanligt förekommande i vardagligt tal, t.ex. ”Jag kan inte komma på vad det heter”.

De partikelverb som fick lägst antal rätt, (7 poäng) var *tänka om*, *ta i*, *åka fast* och *gå på*. Jag är osäker på varför *tänka om* fick så mycket mindre poäng än *skriva om*. Antagligen går betydelsen ”på nytt” fram i partikeln *om*, men inte betydelsen ”på annorlunda sätt” och dessutom kan många ha stött på *skriva om* i skolsammanhang.

Ta i liksom *åka fast* är lexikaliserade och därmed svåra att gissa sig till. *Åka fast* klassas dessutom som vardagligt enligt Natur och Kulturs svenska ordbok och det är inte säkert att man har råkat stöta på detta uttryck. Däremot finns det skäl att tro att svarsalternativens utformning kan ha påverkat poängen för *gå på*. Kanske beror det dåliga resultatet på att eleven i viss mån måste göra en egen slutledning för att välja rätt alternativ.

Om man tittar närmare på vilka alternativ de som gjort fel har valt, visar det sig att det felaktiga svarsalternativ som fått flest svar, i alla fall utom fem (av 31) består av samma verb eller ett verb som ligger nära verbet, eller samma partikel. Med näraliggande menar jag *köra* för verbet *åka* och *promenera* för verbet *gå*. I 31 frågor inkluderar svarsalternativen verbet, ett verb som ligger nära eller partikeln. Fråga 46 är den enda fråga där ett felaktigt svarsalternativ som inte inkluderar verbet, ett näraliggande verb eller partikeln, som fått mer än 10 poäng. *Kan du lägga ut för mig?* Alternativet *Kan du lägga på lite mer mat på tallriken?* fick inte lika många poäng som *Kan du ge mig lite tid så att jag hinner?* Det är annars tydligt att om man inte känner till betydelsen av partikel verbet utgår man från att innebörden ligger i verbet eller partikeln.

Tabell 4. Frekvens i Språkbankens konkordans GP04

Grupp	A.	B	C	D	E
Frekvens	1164	808	698	1379	688

I tabell 4 presenteras partikelverbens frekvens i Språkbankens konkordans GP04. De skönlitterära konkordanserna där man skulle kunna förvänta sig att finna mer talspråk och därmed även ett naturligare urval av partikelverb, var mycket mindre. Bonniersromaner I innehåller t.ex. endast 5,6 miljoner ord. Att partikelverbens frekvens spelar en större roll än som här påvisas torde bero på konkordanserna bygger på skriftliga källor och att de därmed kan ge rätt annorlunda utslag än om

man kunde mäta vad tusen svenskar yttrar under en vecka. De preciserande verben (grupp D) är mest frekventa i Språkbanken, därefter de vaga/flexibla (grupp A). De mest frekventa grupperna fick alltså även högst poäng. Däremot finns inget samband för de andra grupperna. Jag tar dock inte så stor hänsyn till frekvensen i Språkbanken. Vissa ord tenderar att vara överrepresenterade i tidningstext, t.ex. *ta över* som fanns representerat 658 gånger jämfört med *gå över*, i betydelsen 'upphöra' som antagligen är underrepresenterat och fick 13 träffar.

4.2 Resultat på hörförståelse respektive läsförståelse

Tabell 5. Resultat för hör- respektive läsförståelse

	Resultat hörförståelse	Resultat läsförståelse
Grupp A	295 / 56,2 %	359 / 68,4 %
Grupp B1	151 / 60,4 %	145 / 58,0 %
Grupp B2	141 / 52,7 %	126 / 45,8 %
Summa B	292 / 55,6 %	271 / 51,6 %
Summa totalt	587 / 55,9 %	630 / 60,0 %

Av tabell 5 framgår att informanterna i denna undersökning klarade läsförståelsedelen bättre, med 60 % rätt svarsfrekvens mot 55,9 % rätt på hörförståelsen. Jag hade förväntat mig ett bättre resultat för hörförståelsen än för läsförståelsen, på grund av att betoningen bara framkommer i hörförståelsen. För partikelverb som är homografa med verb plus preposition, visar undersökningen till och med större skillnad med fördel för läsförståelsedelen; 57,1 % rätt på läsförståelsen mot 49,0 % på hörförståelsen. Detta är något förvånande eftersom man skulle kunna tro att meningarna med sådana partikelverb som kan blandas samman med verb plus preposition skulle vara lättare att klara av på hörförståelsen, eftersom betoningen då utesluter en tänkbar feltolkning. Det faktum att den skriftliga testvarianten generellt ger fler rätta svar verkar väga tyngre och har lett till högre resultat på läsförståelsedelen även för denna speciella undergrupp av partikelverb.

Jag antar att eleverna säkert ganska snart förstod att testet handlade om partikelverb och därmed kunde tillämpa den vetskapen på testet. En annan förklaring kan ligga i att 62 % av eleverna har uppgivit att de är bättre på att läsa och skriva svenska mot 26 % som uppgivit att de är bättre på att tala och förstå svenska. Övriga ansåg sig vara lika bra på att läsa och skriva svenska som att tala och förstå svenska. Resultatet visar

att även den grupp elever som tycker sig vara bättre på att tala och förstå svenska har lite bättre resultat på den skriftliga delen, 15,1 rätt mot 14,5 rätt. En intressant detalj är att de som uppfattade sig själva som lika bra i båda avseendena hade något högre resultat än de andra. De som tyckte sig vara bäst skriftligt hade i genomsnitt totalt 27,4 rätt, de som tyckte sig vara bäst muntligt hade i genomsnitt 29,5 rätt och de som tyckte sig vara lika bra hade i genomsnitt 34,5 rätt.

Den andra delen av testet, frågorna 26-50, verkar vara lättare än den första: eleverna fick 53,9 % rätt på första delen mot 62 % rätt på andra delen, vilket i och för sig inte spelar någon roll för resultaten eftersom hälften av eleverna gjorde den andra delen först och den andra hälften gjorde den sist.

4.3 Sambandet resultat och bakgrundsfaktorer

Spridningen mellan bästa och sämsta resultat är stor: Eleven med bäst resultat lyckades få 45 rätt och eleven med sämst resultat endast 13. Genomsnittet ligger på 29 rätt.

Om man jämför resultatet med Rignells undersökning finner man att Rignells vuxna testelever hade bättre resultat procentuellt sett. Eftersom det är olika test, olika innehåll, olika antal frågor och Rignell testat elever på olika nivåer i utbildningssystemet är det svårt att säga något om jämförelsen. Om man enbart jämför den skriftliga delen av mitt test med Rignells resultat, ligger andelarna rätta svar, 64,7 % (Rignell) mot 60 % (min undersökning) inte så långt ifrån varandra. Om man betänker att alla verb som Rignell testar är lexikaliserade och jämför det med motsvarande siffra i min undersökning, 52,1 %, ökar skillnaden.

Tabell 6. Samband mellan ålder och resultat

Ålder	Medelpoäng	Medelpoäng %
20-28 (14 st)	30,5	61 %
29-34 (14 st)	29,7	59,4 %
35-57 (14 st)	26,7	53,4 %

Tabell 6 visar en ganska tydlig tendens i testet; de yngre eleverna lyckas genomsnittligt bättre än de äldre. Den som har klart bäst resultat (45 rätt av 50 möjliga) är 30 år, tre år yngre än genomsnittet, och den som har lägst antal rätt (13 av 50, dvs. nästan exakt vad man kan få på ren gissning med normal tur) är 57 år, alltså äldst av alla elever. Även där

emellan finns en klar trend till att de yngre eleverna oftare finns på den övre halvan av resultattabellen. Korrelationen mellan ålder och resultatpoäng, mätt med Pearsons r , blir -0.28 , dvs. ett medelstarkt negativt statistiskt samband (absolut samband=1 alternativt -1 , inget samband alls=0). Det kan finnas flera olika förklaringar till detta samband. Det finns studier som visar att ju äldre man är desto svårare har man att nå den nivå där man talar språket som en infödd. Men det finns även andra studier som visar att inläringen går fortare för äldre initialt (Abrahamsson & Hyltenstam 2004). Det kan även tänkas att de yngre eleverna har genomsnittligt fler tillfällen att delta i samtal på svenska privat och att de därmed i högre grad stött på partikelverb i ett naturligt sammanhang.

Tabell 7. Samband mellan vistelsetid i Sverige/medelpoäng

Vistelsetid i Sv	Antal	Medelpoäng	Medelpoäng %
Minst 6 år	8	30,4	60,8 %
4-5 år	8	28,0	56,0 %
2,5-3 år	8	25,4	50,8 %
1,5-2	9	30,9	61,8 %
0,5-1 år	9	29,9	59,8 %

Tabell 7 visar sambandet mellan vistelsetid i Sverige och medelpoäng. Korrelationsberäkning vistelsetid/poäng visar ytterst svagt samband ($+0,03$), vilket kan verka förvånande. Huvudförklaringen ligger troligen i att grupperna har satts samman utifrån elevernas nuvarande kunskaper, oavsett hur lång tid de haft på sig att uppnå denna nivå. Man skulle kunna tro att en lång vistelsetid skulle förbättra förståelsen av den typ som partikelverb utgör, det vill säga frekventa talspråksord. Resultatet visar i alla fall på hur stora de individuella skillnaderna är, något som även gäller för språkinläring i stort.

Jag finner inget samband mellan studietid (hur länge informanterna har studerat svenska) och resultat. Sambandet enligt Pearsons r är $-0,02$. Det finns heller inget samband mellan tidigare skolgång i antal år och resultat, ej heller mellan modersmål och resultat. Eftersom jag har ett litet antal informanter har jag enbart undersökt sambandet på en högre nivå, mellan indoeuropeiska respektive ickeuropeiska språk och resultat och har t.ex. fört persiska, dari och kurdiska till de indoeuropeiska språken, medan ungerska hör till de ickeuropeiska. Rignells undersökning som gjordes för 12 år sedan, finner ett samband som innebär att elever med romanska och germanska språk gör färre fel

än t.ex. arabiska, asiatiska (förutom persiska) och afrikanska språk. Han har ett mycket större underlag och undersöker även andra grupper än SAS G i utbildningssystemet. Den informant i min undersökning som hade bäst resultat kommer från Tyskland, vilket i detta sammanhang inte förvånar, eftersom fenomenet partikelverb även är vanligt i tyskan. Eventuellt kan invandringen ha förändrats, så att det är andra grupper som kommer till Sverige idag än för 12 år sedan, vilket skulle kunna påverka resultatet.

Däremot finns ett svagt samband mellan europeiskt/icke-europeiskt ursprung och resultat. Medelvärdet för rätta svar är 32,3 för informanter med europeiskt ursprung och 27,6 för informanter med icke-europeiskt ursprung. Detta kan tolkas som att det kulturella avståndet påverkar inläringen.

Jag finner inte något samband mellan kön och resultat, medelvärdet för kvinnor ligger på 29 och för män på 28,9. Inte heller finner jag något samband mellan engelskkunskaper och resultat. De som har bedömt att de är bättre eller lika bra på engelska som svenska har 28,6 poäng mot 29,2 för dem som bedömt sig vara bättre på svenska eller lika bra.

I undersökningen framkom ett visst samband mellan kursanordnare och resultat. Eftersom gruppen från den ena kursanordnaren var så liten (11 informanter) är det svårt att dra några långtgående slutsatser. Skillnaden skulle kunna bero på slumpen. Ett annat resultat var att denna grupp hade bättre resultat på hörförståelsedelen, vilket är tvärtemot resultatet i gruppen som helhet. Det finns också ett samband mellan bakgrundsfaktorerna i det totala urvalet. Eleverna med relativt sett lägre resultat har ett bättre resultat på hörförståelsedelen än på läsförståelsen.

5. Diskussion och slutsatser

Det finns många svårigheter när det gäller partikelverb. Denna undersökning visar att förståelsen av partikelverb i sig utgör en svårighet för många andraspråksinlärare. När det gäller egen produktion tillkommer en rad svårigheter som är specifika för partikelverb, men förståelsen utgör ändå grunden för den egna användningen. Undersökningen visar att de lexikaliserade partikelverben är svårare att förstå än de icke lexikaliserade, men skillnaden är trots allt inte så stor som man skulle kunna förvänta sig. Detta tyder på att partikelverben behöver förklaras, även i de fall de kan tyckas vara genomskinliga. Även för de icke lexikaliserade partikelverben gäller att partiklarna, och

därmed också partikelverben, kan få olika betydelser beroende på vilka verb de kombineras med. Därmed kan man inte enkelt lära sig betydelsen för en partikel och tillämpa den på varje verb den kombineras med.

Jag hade förväntat mig att de preciserande partikelverben skulle vara lättast att förstå, vilket också stämde. De kom dock inte långt före de vaga/flexibla verben. De vaga partikelverben var inte så svåra som jag förväntade mig, t.ex. var de partikelverb som både var vaga och lexikaliserade lättare än de som ”bara” var lexikaliserade, vilket kan vara ett tecken på att vagheten inte minskar möjligheterna att gissa rätt på ett multiple choice-test. Kanske påverkar vagheten, och alla de valmöjligheter beträffande partikel som följer med den, mer vid egen produktion? Det är när man själv ska åstadkomma tal eller skrift som man måste göra ett val för att kombinera rätt verb med rätt partikel.

Att ett sådant uttryck som *fylla i* fick flest poäng, visar att frekvensen har stor betydelse. Likaså ligger några vanliga lexikaliserade partikelverb högt, som *komma på*, *hitta på*, *hålla på* och *hänga med*, vilket antagligen har att göra med att det är ord som både är frekventa och som informanterna har behov av att kunna, trots att de kan tyckas vara svårare att förstå.

Frågan huruvida partikelverben är inlärdas som helfraser eller om de elever som valt rätt alternativ har en uppfattning om verbets innebörd som bygger på betydelsen av verbet plus partikeln är intressant, men kan inte besvaras av undersökningen. Att de lexikaliserade partikelverben måste läras in som helfraser är givet, men frågan är hur man ska undervisa om alla de icke lexikaliserade partikelverben? Det skulle vara intressant att närmare undersöka förståelsen av partikelverben – om informanterna på något sätt kan visa om de har någon slags systemförståelse eller är partikelverb är inlärdas som helfraser.

Det är intressant att notera att olika forskare har olika infallsvinkel på vilken del av partikelverbet som har störst inflytande på icke lexikaliserade partikelverbs betydelse: enligt Bodegård (1985a) ligger huvudbetydelsen hos partikeln, medan Enström, (1996:130) 11 år senare, menar att ”det är det enkla verbet som uppstår grundbetydelsen”. Det är svårare att hitta exempel på partikelverb där partikeln har större betydelse. Dock kan *läsa igenom*, *gå igenom*, *titta igenom* eller *öгна igenom* alla ha synonymen *kontrollera* när det gäller en text. I detta fall är det resultatet som räknas, vare sig man gör det snabbt som i *öгна* eller mer noggrant som i *läsa*, och partikeln *igenom* får en större betydelse för partikelverbet än de grundverb som den kombineras med.

Däremot är det motsatta förhållandet, att verbet bär upp betydelsen, vanligare, som i *skriva om, skriva upp, skriva till*.

Eftersom antalet grundverb är mycket större än antalet olika partiklar, så borde rimligtvis grundverben ha större betydelse för helhetens semantiska innehåll. Eftersom grundverben är fler kan de också ge mer precisa innebörder till partikelverb än vad partiklarna kan, men beroende på vilket partikelverb det handlar om kan partikelns inflytande på betydelsen variera. Skillnaden mellan resultat på läs- och hörförståelse var inte stor, men existerar trots att partikelverb är särskilt vanliga i talspråk och trots att den karakteristiska betoningen bara framgår i det muntliga testet och att jag höll på lika länge med det muntliga testet som det tog att göra det skriftliga. Det skulle vara intressant att ta reda på om det alltid är relativt sett svårare att klara ett hörförståelsetest jämfört med motsvarande läsförståelsetest (jag kan inte finna någon litteratur om detta) eller om det beror på att det var fler elever som hade kryssat i att de var bättre på att läsa och skriva svenska än att tala och förstå svenska eller om det är särskilt svårt att förstå partikelverb i talat språk, beroende på att uttrycket består av två ord.

Att jag inte finner samband mellan resultaten i poäng och bakgrundsfaktorer som hur länge informanterna bott i Sverige, studerat svenska och modersmål tror jag främst beror på att alla befinner sig på samma nivå, oavsett hur lång tid det tagit dem att komma dit. Det fanns trots allt ett samband med åldern, vilket skulle tala för att åldern har en mycket stark påverkan, när det gäller svårare moment som partikelverb.

6. Konsekvenser för undervisning

Jag tror att man bör, förutom att alltid uppmärksamma partikelverben i de texter man läser tillsammans, börja med att arbeta med de icke lexikaliserade partikelverben utifrån partiklarnas betydelse, eftersom de partikelverb man då arbetar med ligger längre ifrån varandra betydelsemässigt och risken för förväxling då minskar. I de fall det finns en metaforisk betydelse eller betydelsen är abstrakt men det finns en rimlig chans att förklara den, tycker jag att man bör göra det.

Det är mycket lättare att komma ihåg ett uttryck som man har förstått, än att bara lära in det utantill. Om man dessutom har fått anstränga sig lite för att förstå, kommer det antagligen att gynna inläringen. Jag tror att man kan öka förståelsen om man jämför uttryck som *dela ut, lägga ut*, (pengar) *ställa ut* (en tavla) och *tala ut* och försöker fokusera på likheterna. Det beror förstås också på vilken nivå eleverna befinner sig.

Eftersom partiklarna kan ha olika betydelse beroende på vilka verb de kombineras med kan man arbeta med grupper av partikelverb, där partikeln har samma betydelse. I uttrycken *slå till*, *rycka till*, *tänka till*, *skratta till* medför partikeln, momentant till, att verbhandlingen blir plötslig, kortvarig och endast utförs en gång. (Bodegård 1985b) *Om* i betydelsen 'ändra' kan man arbeta med genom att gå igenom uttrycken *byta om*, *placera om*, *klä om*, *tänka om*, *lägga om* (kosten). När eleverna väl har förstått betydelsen av begreppen, kan man jämföra olika partikelverb som bygger på samma verb, t.ex. *tänka till* och *tänka om* med varandra.

Naturligtvis måste man göra eleverna uppmärksamma även på de lexikaliserade partikelverben, eftersom många av dem är mycket frekventa, men de måste oftast läras som helfraser, beroende på hur lexikaliserade de är.

Eftersom partikelverb är vanligt förekommande i talspråk skulle jag träna på detta i muntliga övningar. Att ge instruktioner till en klasskamrat hur han eller hon ska göra något praktiskt är ett bra exempel på sammanhang där man kan få in många partikelverb. Det kan gälla att använda så många partikelverb som möjligt till exv. IKEAs monteringsanvisningar som består av bilder. Det är också ett bra sätt att dels träna sig i att själv uttrycka sig i tal och dels att träna på hörförståelse, som visade sig vara lite sämre än läsförståelsen. Det är ju i dagligt tal som partikelverben särskilt ofta förekommer, och behöver förstås. Man kan även träna på perfekt participformer av partikelverb i samma typ av övning. Man bör se till att ha med partiklar i ordföljdsscheman och dessutom träna på exempel med partikelverb när man arbetar med ordföljd.

Att försöka hitta partikelverb i en text är en annan övning som kan skapa uppmärksamhet kring partikelverben även inför annan textläsning. Jag tycker att partikelverben är ett område som man ska återkomma till och arbeta med många gånger, men inte under för långa pass. En sådan specialträning måste vägas mot behovet av andra kunskaper ifråga om ordförråd och grammatik och förstås mot alla andra moment man vill hinna med på lektionerna.

Litteraturförteckning

- Abrahamsson, Niclas & Hyltenstam, Kenneth 2004. Mognadsbegränsningar och den kritiska perioden för andraspråksinläring. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 221-258.
- Bodegård, Anders 1985a. Artikel om partikelverb. I: *Lfi-nytt* 4/85, s. 38-45.
- Bodegård, Anders 1985b. *Tänk efter – verb + partikel = partikelverb*. Stockholm: Skriptor
- Enström, Ingegerd 1990. *Feltyper i invandrargymnasisters användning av partikelverb, prefixverb och reflexiva verb*. Göteborg: Institutionen för nordiska språk/svenska vid Göteborgs universitet
- Enström, Ingegerd 1996. *Klara verba. Andraspråksinlärares verbanvändning i svenskan*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Enström, Ingegerd 2003. *Verb med variation*. Lund: Folkuniversitetets förlag
- Enström, Ingegerd 2004. Ordförråd och ordinläring – med särskilt fokus på avancerade inlärare. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 171-195.
- Holmgren Ording, Hans 1998. *Se upp! : svenska partikelverb*. Stockholm: Natur och Kultur
- Ingram, David E. 1985. Assessing Proficiency: An overview on some aspects of testing. I: Hyltenstam, Kenneth & Pienemann, Manfred (red.). *Modelling and assessing second language acquisition*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Kotsinas, Ulla-Britt 2005. *Invandrarsvenska*. Uppsala : Hallgren & Fallgren
- Ljung, Magnus & Sölve Ohlander 1988. *Allmän grammatik*. Malmö: Liber
- Malmgren, Sven-Göran 1994. *Svensk lexikologi – Ord, ordbildning, ordböcker och orddatabaser*. Lund: Studentlitteratur.
- Nation, Paul 2001. *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norén, Kerstin 1985. Partikelverb - Är det något särskilt? I *Svenskans beskrivning 15*, Göteborg: Göteborgs universitet, s 375–386.
- Norén, Kerstin 1996. *Svenska partikelverbs semantik*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Nyberg, Monica 2008. *Verb som invecklar och utvecklar – en jämförelse mellan modersmållsvenskan och inläraarsvenskan med avseende på bruket av sammansatta verb*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet

Ojala, Ila-Maaret & Puustinen, Raija 2008. *Svenskans partikelverb och deras översättning från svenska till finska i Innan Frostén av Henning Mankell*. Jyväskylä: Institutionen för språk, Jyväskylä universitet.

Rignell, Hans 1998. *Komma åt och ta upp – en undersökning av svenskinlärares förståelse av partikelverb*. (MISS 22.) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Strzelecka, Elzbieta 2003. *Svenska partikelverb med in, ut, upp och ner. En semantisk studie ur kognitivt perspektiv*. Uppsala: Institution för Nordiska språk, Uppsala universitet.

<http://spraakbanken.gu.se/konk/> - GP04. Texter från en hel årgång av GP, 2004, användes för att kontrollera frekvensen av partikelverb.

Bilaga 1: Bakgrundsfaktorer

Namn.....

Ålder..... Man Kvinna

Födelseland.....Modersmål.....

Jag har bott i Sverige .....år. Jag har läst svenska .....år

Jag har gått i skola i .....år i mitt hemland.

Mina kunskaper i svenska är: (Ringa in den siffra som stämmer bäst på dig)

Mycket
10____9____8____7____6____5____4____3____2____1   bra
dåliga   Mycket

Mina kunskaper i engelska är: (Ringa in den siffra som stämmer bäst på dig)

Mycket
10____9____8____7____6____5____4____3____2____1   bra
dåliga   Mycket

Jag tycker att det är lättast att: (sätt kryss!)

tala och förstå svenska   läsa och skriva svenska

Bilaga 2: Testmeningar inklusive svar - skriftligt

1. Han vill passa på att träffas imorgon.

- A. Han vill vara säker på att träffas imorgon.
- B. Han vill ta chansen och träffas imorgon.
- C. Han vill inte träffas imorgon.
- D. Han vill vänta med att träffas till imorgon

2. Det går framåt för alla elever i skolan.

- A. Alla elever får gå fram och skriva på tavlan.
- B. Alla elever vill sitta längst fram i klassrummet.
- C. Det går bättre för alla elever i skolan.
- D. Det går bra om alla går fram i klassrummet.

3. Nästa år ska vi bygga ut motorvägen till Oslo

- A. Motorvägen till Oslo ska bli färdig nästa år.
- B. Vi ska bygga ett hus vid motorvägen till Oslo
- C. Motorvägen till Oslo skall stängas nästa år.
- D. Det blir ingen motorväg till Oslo nästa år.

4. Anna går på tåget i Mölndal.

- A. Anna promenerar från tåget i Mölndal.
- B. Anna åker tåg från Mölndal.
- C. Anna promenerar till tåget i Mölndal
- D. Anna åker tåg till Mölndal.

5. Jag kan inte koppla av.

- A. Jag kan inte sluta.
- B. Jag får inte ens en kopp kaffe.
- C. Jag kan inte vila mig.
- D. Jag förstår ingenting.

6. Han lägger till hundra kronor på priset för bordet.

- A. Priset för bordet är hundra kronor.
- B. Han lägger hundra kronor på bordet.
- C. Priset sänks med hundra kronor.
- D. Han ökar priset för bordet med hundra kronor.

7. Han kommer nog att åka fast snart.

- A. Han kommer nog att bli tagen av polisen snart.
- B. Han kommer nog att fastna med bilen snart.
- C. Han kommer nog att köra för fort snart.
- D. Han kommer nog att resa snart.

8. Det är de unga som ligger bakom inbrotten.

- A. Det är de unga som gör inbrott.
- B. Det är inte de unga som gör inbrott.
- C. De unga gör inte inbrott.
- D. De unga försöker stoppa inbrotten

9. Vi kan ligga över i New York på vägen hem.

- A. Vi kan stanna i New York istället för att åka hem.
- B. Vi kan resa till New York på vägen hem.
- C. Vi kan sova en natt i New York på vägen hem.
- D. Vi kan stanna till i New York på vägen hem.

10. Morfar ska se efter Karin idag.

- A. Morfar ska leta efter Karin idag.
- B. Morfar ska kontrollera saken när Karin har gått.
- C. Morfar ska passa Karin idag.
- D. Morfar kan inte se Karin idag.

11. Jag tycker att du ska ställa ut tavlan.

- A. Jag tycker att du ska flytta tavlan.
- B. Jag tycker att du ska visa tavlan för en publik.
- C. Jag tycker att du ska ta ner tavlan.
- D. Jag vill gärna köpa din tavla.

12. Jag hade så bråttom att mitt halsband kom bort.

- A. Mitt halsband försvann för jag hade bråttom.
- B. Mitt halsband hade varit borta länge.
- C. Jag hade bråttom att ta av mitt halsband.
- D. Jag hade inte tid att ta av mitt halsband.

13. Jag har inte betalat av hela bilen.

- A. Jag har inte råd med bilen.
- B. Jag har inte betalat något på bilen.
- C. Jag har inte betalat något för bilen.
- D. Jag har inte betalat hela bilen.

14. Maria kan inte peka ut mannen som tog hennes cykel.

- A. Maria kan inte visa vart mannen som tog hennes cykel gick.
- B. Maria kan inte glömma mannen som tog hennes cykel.
- C. Maria tycker inte om mannen som tog hennes cykel.
- D. Maria kan inte visa vem som tog hennes cykel.

15. Kan du stänga av musiken?

- A. Var snäll och sänk ljudet.
- B. Kan du slappna av till musiken?
- C. Är du snäll och slutar spela musik?
- D. Kan du stänga dörren så att jag inte hör musiken?

16. Göran måste skära ner på maten.

- A. Göran måste äta nyttigare mat.
- B. Göran måste äta mindre.
- C. Göran måste skära bort fett på maten.
- D. Göran måste skära maten i mindre bitar.

17. Han vill inte säga upp honom.

- A. Han vill inte tvinga honom att sluta sitt arbete.
- B. Han vill inte ta honom i försvar.
- C. Han vill inte säga vem det är.
- D. Han vill inte berätta något för honom.

18. Kommunen ska se över sin ekonomi.

- A. Kommunen räknar med att få bättre ekonomi nästa år.
- B. Kommunen ska undersöka vad som behöver ändras i ekonomin.
- C. Kommunen ska betala ut högre löner till de anställda.
- D. Kommunen ska höja skatterna för att få bättre ekonomi.

19. De håller på med läxorna till klockan åtta.

- A. De läser läxorna fram till klockan åtta.
- B. De väntar med läxorna till klockan åtta.
- C. De gör läxorna klockan åtta.
- D. De får hjälp med läxorna klockan åtta.

20. Det hör till att äta sill på midsommarafton.

- A. Det är nyttigt att äta sill på midsommar.
- B. Jag har hört att man äter sill på midsommar.
- C. Det är vanligt att äta sill på midsommar.
- D. Man har slutat äta sill på midsommar.

21. Du måste snart lägga av!

- A. Du måste snart lägga på telefonen!
- B. Du måste snart lägga dig!
- C. Du måste snart svara!
- D. Du måste snart sluta!

22. Huvudvärken går över.

- A. Huvudvärken kommer tillbaka.
- B. Huvudvärken sprider sig.
- C. Huvudvärken kommer att upphöra (=sluta).
- D. Huvudvärken blir värre.

23. Ta i lite nu, då!

- A. Använd dina krafter, då!
- B. Ta lite mindre, då!
- C. Använd din hjärna, då!
- D. Skynda dig, då!

24. Hur ska det gå till?

- A. Hur ska man gå dit?
- B. Hur ska det kunna hända?
- C. Hur ska någon förstå?
- D. Hur ska det kunna gå bra?

25. Han försöker ta efter dig.

- A. Han försöker ta dina saker.
- B. Han försöker göra likadant som dig.
- C. Han försöker hålla fast dig.
- D. Han försöker ta hem dig

Namn.....

26. De spelar in sin första CD.

- A. De ändrar på sin första CD med egen musik.
- B. De spelar bara sin första CD med egen musik.
- C. De lyssnar på sin första CD med egen musik.
- D. De gör sin första CD med egen musik.

27. Hans tar över den lilla restaurangen efter sommaren.

- A. Hans köper och kommer att driva den lilla restaurangen efter sommaren.
- B. Hans väljer att äta på den lilla restaurangen efter sommaren.
- C. Hans bygger om den lilla restaurangen efter sommaren.
- D. Hans söker jobb på den lilla restaurangen efter sommaren.

28. Festen kommer inte att bli av om du inte hjälper mig.

- A. Festen slutar tidigt om du inte hjälper mig.
- B. Det blir ingen rolig fest om inte du hjälper mig.
- C. Det blir ingen fest om du inte hjälper mig.
- D. Om du inte hjälper mig får du inte komma på festen.

29. Han kan inte räkna ut hur man ska göra.

- A. Han kan inte huvudräkning.
- B. Han förstår inte hur man ska göra.
- C. Han räknar fel.
- D. Han vill inte veta hur man ska göra.

30. Ni kan hoppa över sidan 13 i den här boken.

- A. Ni ska öppna den här boken på sidan 13.
- B. Ni ska läsa sidan till sidan 13 i den här boken.
- C. Ni ska börja läsa på sidan 13 i den här boken.
- D. Ni behöver inte läsa sidan 13 i den här boken.

31. Vi har dragit igång en tävling på jobbet.

- A. Vi tävlar på jobbet om vem som går längst.
- B. Vi har en tävling på jobbet som tar mycket tid.
- C. Vi har startat en tävling på jobbet.
- D. Vi har en tävling om vem som drar in mest pengar på jobbet.

32. Säg åt barnen att vara tysta.

- A. Säg till barnen att de ska vara tysta.
- B. Berätta för barnen att alla är tysta.
- C. Var tyst och säg inte något till barnen.
- D. Du och barnen måste vara tysta.

33. Det är inget att göra åt det.

- A. Det går inte att ändra på.
- B. Det gör inget.
- C. Det finns ingen som vill göra det.
- D. Det vill jag gärna ändra på.

34. Zlatan har inte skrivit under kontraktet.

- A. Zlatan har tagit bort delar av kontraktet.
- B. Det var inte Zlatan som bestämde hur kontraktet skulle se ut.
- C. Zlatan har inte skrivit sitt namn på kontraktet.
- D. Zlatan har inte skrivit kontraktet.

35. Han känner inte till vem som är hemma.

- A. Han känner inte någon som är hemma.
- B. Han vet inte vem som är hemma.
- C. Han känner sig inte som hemma.
- D. Han känner inte den som bor där.

36. Vi hälsade på hos min mormor i går.

- A. Vi sade hej till min mormor i går
- B. Vi var hemma hos min mormor en stund i går.
- C. Vi flyttade in hos min mormor i går.
- D. Vi skickade hälsningar till mormor igår.

37. Har du fyllt i blanketten rätt?

- A. Har du hittat den rätta blanketten?
- B. Har du rivit sönder rätt blankett?
- C. Har du skrivit ditt namn på blanketten?
- D. Har du svarat rätt på frågorna på blanketten?

38. Vi vill inte hänga med på fest ikväll.

- A. Vi vill stanna hemma ikväll.
- B. Vi vill inte lära känna någon på festen ikväll.
- C. Vi vill inte vara trötta på festen ikväll.
- D. Vi vill inte dricka alkohol på festen ikväll.

39. Ta tillbaka det du sa om mig igår!

- A. Du måste lämna tillbaka det du tog igår.
- B. Säg det du sa om mig igen!
- C. Du sa ju att du skulle komma tillbaka igår!
- D. Du måste säga att du inte menade det du sa om mig igår!

40. Jag kan inte hitta på någon present till honom.

- A. Jag har ingen idé vad jag ska ge honom.
- B. Jag har glömt var jag lade presenten till honom.
- C. Det jag tänkte köpa till honom är slut i affären.
- D. Jag har inte tid att köpa en present till honom.

41. Hon stötte på sin gamla kompis på gatan.

- A. Hon hjälpte sin gamla kompis på gatan.
- B. Hon mötte sin gamla kompis på gatan.
- C. Hennes gamla kompis gick före på gatan.
- D. Hon råkade knuffa sin gamla kompis på gatan.

42. Ett av partierna har tänkt om i betygsfrågan.

- A. Ett parti har ändrat sig i betygsfrågan.
- B. Ett parti tycker inte alls om betyg.
- C. Ett parti har funderat över betygen.
- D. Ett parti har inte tänkt ändra sig om betygen.

43. Det var så många stavfel att eleven måste skriva om brevet.

- A. Eleven måste skriva och berätta om brevet.
- B. Eleven måste skriva brevet en gång till.
- C. Eleven behöver bara rätta stavfelen.
- D. Eleven har rättat alla stavfel.

44. Peter delar ut posten på kontoret.

- A. Peter hämtar alla brev på kontoret.
- B. Peter lämnar alla brev till dem som jobbar på kontoret.
- C. Peter öppnar alla breven på kontoret.
- D. Peter lägger breven i två högar på kontoret.

45. Andra världskriget hade brutit ut i Europa.

- A. Andra världskriget hade delat upp Europa.
- B. Andra världskriget hade upphört (=slutat) i Europa.
- C. Andra världskriget hade börjat i Europa.
- D. Andra världskriget hade spridit sig i Europa.

46. Kan du lägga ut för mig?

- A. Kan du betala för mig nu, så ska jag betala tillbaka senare?
- B. Kan du berätta för mig, så att jag förstår?
- C. Kan du ge mig lite tid så att jag hinner?
- D. Kan du lägga på lite mer mat på tallriken?

47. Det var inte jag som kom på att vi skulle cykla dit.

- A. Det var inte jag som sa nej till att cykla dit.
- B. Det var inte jag som kom sist när vi cyklade dit.
- C. Det var jag som glömde ta cykeln.
- D. Det var inte min idé att cykla dit.

48. Kan du slå på datorn?

- A. Kan du koppla upp datorn?
- B. Kan du stänga av datorn?
- C. Kan du ändra på datorn?
- D. Kan du starta datorn?

49. Han har kommit över att hon inte svarade.

- A. Han hoppas att hon ska svara.
- B. Han är fortfarande ledsen att hon inte svarade.
- C. Han är inte ledsen att hon inte svarade.
- D. Han förstår inte varför hon inte svarade.

50. Jag tycker att du ska slå till på lägenheten

- A. Jag tycker att du ska bestämma dig för lägenheten.
- B. Jag tycker att du ska byta lägenheten.
- C. Jag tycker att du ska göra om lägenheten.
- D. Jag tycker att du ska titta på lägenheten.